„Otello” de Verdi la Craiova

(Costin Popa – 21 noiembrie 2013)

S-a încheiat la Craiova cea de-a XIII-a ediție a Festivalului Internațional „Elena Teodorini”, care în acest an a fost dedicată Bicentenarului Verdi. Ca de obicei, organizarea a revenit Teatrului Liric care poartă numele marii artiste, prima de origine română care a cântat pe legendara scenă a Scalei din Milano. Susținerea festivalului a venit din partea Consiliului Local și Primăriei Municipiului. Întreprinzătorul manager al teatrului craiovean care este Antoniu Zamfir a propus pentru luna octombrie și prima jumătate a lui noiembrie un program atractiv în care opusurile verdiene („Otello”, „Trubadurul”, „Bal mascat”, „Nabucco”) s-au întrețesut cu comediile muzicale, cu baletele, cu o seară de muzică franceză (datorată Orchestrei Simfonice a Filarmonicii „Oltenia” dirijată de François-Robert Girolami și avându-l ca solist pe pianistul Dan Atanasiu), cu o Gală de Operă „Maria Callas” (la care a participat Giovanna Lomazzi, prietena și confidenta celei supranumite „La Divina”), cu Sesiunea de Comunicări Științifice „Giuseppe Verdi – 200 de ani de la naștere”. S-a adăugat prima ediție a Concursului Internațional de Canto „Elena Teodorini”. Iată, așadar, un afiș bogat, pe toate gusturile, pentru care melomanii din Bănie se pot declara pe deplin satisfăcuți.

Fiind o premieră, încununare a unui vechi deziderat, țin să notez numele laureaților competiției vocale, așa cum au rezultat în urma jurizării din partea unei comisii internaționale de valoare: Premiul I ex aequo (2000 euro) - soprana Diana Țugui și basul Dragoljub Bajic (Serbia); Premiul II ex aequo (1000 euro) - baritonul Sándor Balla și soprana Renata Vari; Premiul III (500 euro) - soprana Bianca Mărgean; Premiul Special al Teatrului Liric „Elena Teodorini” - Dragoljub Bajic; Premiul Special al Operei Naționale Române din Cluj-Napoca – baritonul Cătălin Țoropoc; Premiul Special al Festivalului „Musiksommer am Zürichsee” (Elveția) - mezzosoprana Florentina Soare și Diana Țugui; Premiile Speciale oferite de Compania de Operă și Balet din Belgrad - Florentina Soare și Renata Vari; Premiul Special al Academiei de Arte „Elena Teodorini” din Londra – soprana Mădălina Barbu; Premiul publicului: Diana Țugui.

Cu o singură excepție, distincțiile au revenit concurenților români, ceea ce denotă buna pregătire a tinerilor noștri conaționali. Se poate spune și că marea câștigătoare a fost soprana Diana Țugui, apreciata solistă a Teatrului Liric din Craiova, care a obținut Premiul I, un Premiu Special și Premiul publicului. Nivelul ridicat al concursului a constituit o bună recomandare pentru viitoarea ediție.

Premoniția morții

Tot o premieră, și tot în valoare absolută pentru Craiova, a fost „Otello”, spectacol cu care s-a deschis și s-a închis Festivalul Internațional „Elena Teodorini”. Demersul în sine este ambițios oriunde în România prin simplul fapt că zdrobitorul (vocal și scenic) rol titular stă astăzi în valoroasa personalitate a unui singur artist, tenorul clujean Marius Vlad Budoiu. Așadar, un chip unic, o voce unică. Dorința de variație după primul spectacol, necesară în asemenea situații, a făcut ca pentru ultima seară a festivalului să fie invitat sârbul Nikola Kitanovski, la debut în rol.

Producția a fost semnată de tânărul Rareș Zaharia, regizor francez de origine română, cunoscut prin montarea operei „Don Pasquale”, acum câțiva ani, la Opera Națională București și prin colaborarea ca asistent, pe scene lirice internaționale, cu Silviu Purcărete.

La Craiova, a transpus acțiunea penultimei opere verdiene în perioada vieții compozitorului, pornind de la ideea obsesivă a acestuia că „lumea din juru-i este plină de oameni ca Iago”. Un gând care își găsește actualitatea indiferent de epocă... În viziunea lui Zaharia, Iago este prezent peste tot, până și în iatacul lui Otello, controlând viitorul loc al crimei, patul „incestului”, pe care el însuși îl sugerase.

În ansamblul său, montarea susținută de scenograful Răsvan Drăgănescu este străbătută de premoniția morții. Cenușiul decorurilor (foarte simple, stilizate, austere, depersonalizate, fie coloane masive, fie piese de mobilier carteziene, dure, colțuroase), cenușiul rochiilor doamnelor (în combinații cu negrul doliului), smokingurile domnilor, totul conferă tente apăsătoare. Singură, Desdemona poartă mai tot timpul o rochie de un roșu aprins peste care doamnele din suită îi așează în actul al III-lea un văl întunecat. Roșul păcatului? O acuză oare Rareș Zaharia, judecând în acest mod comportarea cel puțin bizară a eroinei în tramă, insistențele în susținerea lui Cassio? Poate că da, privind și aparté-ul Desdemonei cu acesta în momentul în care cei doi află că vor fi despărțiți prin efectul decretului dogelui: Cassio va rămâne în Cipru ca guvernator, Otello și soția lui sunt rechemați la Veneția.

Se pare că faimoasa batistă a Desdemoniei, sursă a intrigilor lui Iago, a devenit simbolul puternic exploatat de regizorii contemporani. Dacă la București Vera Nemirova a făcut să „plouă” cu batiste, la Craiova, Rareș Zaharia le-a pus în mâinile curtenilor, care le-au fluturat zeflemitor în fața lui Otello (general maur în libret, alb în montare), a cărui temută autoritate a rămas de domeniul amintirii.

În plan teatral, regizorul a manevrat bine personajele, le-a evidențiat corect raporturile și mișcările. Poate că o anume preocupare pentru simetrizare s-a observat, dacă mă gândesc la rotirile în cerc ale corului în scena Furtunii sau la unele elemente de decor din primul act. Lucruri perfectibile.

Spectacolul debuturilor

Nikola Kitanovski
și Renata Vari

Nu numai Nikola Kitanovski a debutat în rol, dar și soprana Renata Vari a întruchipat-o pentru prima oară pe Desdemona.
Tenorul sârb are datele vocale pentru a parcurge cu succes infernala partitură a lui Otello: glas amplu, de culoare metalică, incisiv, cu „squillo” deosebit și forță pe întreg ambitusul, angajament dramatic. A expus totul cu pricepere dar neferit de emoțiile debutului, mai ales în primele două acte.

Celebra appoggiatură înaltă „l’uragano”, esențială în impetuoasa tiradă „Esultate” de intrare în scenă a lui Otello a fost escamotată, respirații dese au fragmentat dar i-au ușurat derularea unor fraze muzicale, câteva acute au fost mai scurte și, deci, mai puțin consumatoare de energie. În plus,

pe alocuri, artistul a folosit o emisie cvasi-nazală și a recurs la nepotrivite aparté-uri, tot pentru economie de forțe. Otello este un rol cu o concepție vocală clară, care nu admite licențe.

În ultimele doua acte, totul s-a liniștit precum s-a ostoit furtuna verdiană din prima scenă a operei. Odată depășit greul duetului cu Iago, emoțiile au dispărut și Kitanovski și-a regăsit cele mai bune momente în duetul cu Desdemona, în monolog (spectaculos a fost finalul cu un Si bemol acut impresionant prin volum, lungime și penetranță), ca și în scena morții. Sunt convins că odată cu a doua abordare a rolului (oriunde va avea loc), Nikola Kitanovski – sigur pe el – se va înscrie în rândul interpreților pe deplin valabili ai lui Otello.

Frumoasa blondă Renata Vari a trăit și ea emoțiile debutului, care au urmărit-o pe tot parcursul celor patru acte. Deși posesoarea unei voci frumoase, potrivite pentru rol, alăturată unei sensibilități ce o îndreaptă către nuanțări inteligent conduse, soprana s-a arătat reținută și timorată. Notez punctual, tot pentru perfectibilitate, asprimea notei acute de La diez („Ah! Emilia, Emilia addio!”) din aria Salciei, unele sunete intonațional eronate și instabilitatea finalului (La bemol) din „Ave Maria”, urmare căreia chiar și violinele din orchestră s-au... „emoționat”.

Pentru baritonul bucureștean Ștefan Ignat, Iago este deja un rol – autograf. Îl înzestrează cu vocea sa întunecat rezonantă, dominatoare, pătrunzătoare, solidă, cu gândirea spre un personaj stâncos, decis în acțiunile sale perfide, dar și insinuant, șerpăros, prefăcut. Față de prestații anterioare, l-am regăsit la Craiova într-una din cele mai bune forme. Mici finețuri s-au strecurat în scena cu Roderigo (actul prim), Credo din actul secund a fost ca o mărturisire demonică finalizată copleșitor în registrul acut, în timp ce scena visului a fost tălmăcită subtil, cu filaje de bună factură în glas, adecvate momentului. Și dacă intonația în primele măsuri de registru inferior din Credo, „Vanne; la tua meta gia vedo. Ti spinge il tuo dimone, e il tuo dimon son io”, ar fi fost tratată mai cu atenție, n-ar fi existat, generic vorbind, reproșuri.

În roluri de mai mică factură, am remarcat vocile mezzosopranei Florentina Soare (cu bună și „prezentă” sonoritate în rolul Emilia), tenorului Florin Ormenișan (glas plăcut în Cassio și interpret care propune un personaj diluat ca personalitate, probabil, în contextul viziunii regizorale), basului Sorin Drăniceanu (ca de obicei, o voce impunătoare în rolul Lodovico). Au mai cântat Bogdan Olaru (Roderigo), Dragoș Drăniceanu (Montano) și Adrian Grădinaru (Heraldul).

Marele performer al seratei a fost, la pupitrul Orchestrei și Corului Teatrului Liric „Elena Teodorini”, dirijorul clujean Adrian Morar. Fără să mă feresc de cuvinte mari, trebuie afirmat că este una dintre baghetele importante ale țării în materie de teatru liric. A dovedit-o și în spectacolul craiovean. Stăpân absolut al ideilor de ansamblu, al secretelor partiturii verdiene, al tempilor, preocupat deci pentru întreg și detaliu, Morar s-a aflat și în ore inspirate de spectacol. A condus cu expansivitate, cu dăruire, cu gestică sugestivă, indubitabil transmițătoare de fluid emoțional, cu fermitatea necesară pentru „ținerea în mână” a instrumentiștilor din fosă, nu întotdeauna preocupați de acuratețe, ca și a coriștilor, de data aceasta într-un progres pentru care șefa lor, Georgiana Popescu, merită felicitări.